

Inskrift:

... ifti - ...
5

... æftir ...

»... efter ...»

Till läsningen: 1 i och 2 f ha förlorat korta stycken i toppen. Av runan 5 kan man i fragmentets kant endast se övre hälften av hst, varför det är omöjligt att avgöra, om runan har varit r eller r.

570. Hållsta, Lohärads sn.

Pl. 128.

Litteratur: B 252, L 613. J. Bureus, Fa 6 s. 48 n:r 42 (Bureus' egen uppteckning), s. 188 n:r 116 (Rhezeliuss), Fa 5 n:r 251, Fa 1 s. 58, Fa 10: 2, n:r 69 a; J. Rhezelius, Monumenta Uplandica (Fc 6), s. 84 (tryckt i UFT h. 32, 1915—17, s. 48 f.), R 550 n:r 31; J. Hadorph, Resejournal 1682 (i Peringskiölds Monumenta 3); J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 71; N. Celsius (resp. Laurentius Sepelius), Roslagia (1721), s. 44; Jonas Johansson Lodinus, Brev till And. Åkerblad den 21 Maj 1725 (R 554, UUB); O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60) 1, s. 117, 335; J. V. Radloff, Beskrifning öfver norra delen af Stockholms län 2 (1805), s. 115; R. Dybeck, Runa (fol.) 1, s. 73; UFT h. 2 (1872), s. 42; Norrtelje Tidning ¹⁷/₁₀ 1894; Nya Dagligt Allehanda ¹⁸/₁₀ 1894; C. A. Holmberg, Förteckning öfver en del fasta fornlemningar i Lohärads socken (ATA), Brev till Vitterhetsakademien, Jan. 1925 (ATA); S. B. F. Jansson, Runinskriftsinventering i Stockholms län 1936 (ATA).

Äldre avbildningar: Bureus, teckning (i Fa 10: 2), kopparstick (i Ff 6, bl. 100); J. Rhezelius, teckning (i Monumenta Uplandica och i R 550); P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta 3 och B 252).

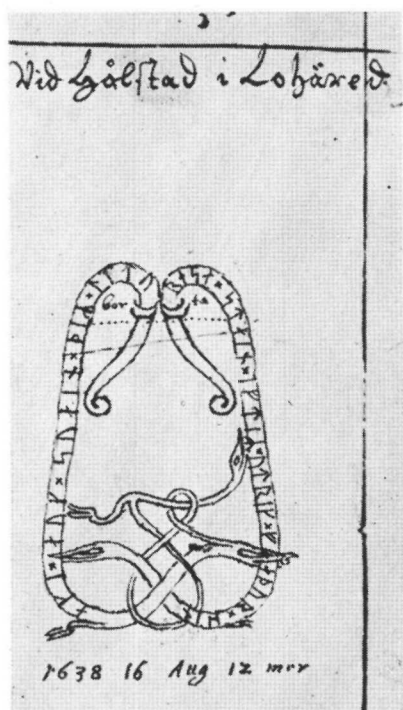

Fig. 302. U 570. Hållsta, Lohärads sn.
Efter teckning av Bureus.

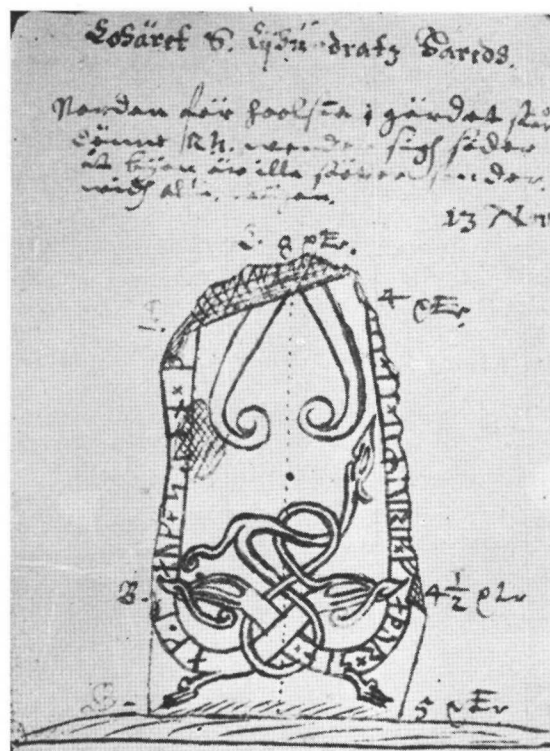

Fig. 303. U 570. Hållsta, Lohärads sn.
Efter teckning av Rhezelius i Monumenta Uplandica.

Runstenen, som länge har varit försvunnen och vid flera tillfällen förgäves sökts, återfanns 1936. Den låg inmurad i en eldstadsbotten i en gammal stuga, som tillhörde Hållsta n:r 4. Då stugan revs år 1939, togs stenen fram. Den restes år 1941 genom Riksantikvarieämbetets försorg och står nu 5 m. Ö om den nybyggda mangårdsbyggnaden, 15 m. V om avtagsvägen till Hållsta.

Enligt Rhezelius (*Monumenta Uplandica*) stod stenen »Nordan för hoolsta i gärdet . . . wender sig söder åt byen, är illa stötter sönder. widh alm. vägen»; R 550: »Nordan för Hoolstadh i Giärdet.» Vidare upplyser han där också: »Danne Runstens skriffit wändes söder mot byen, står widh almennewegen.» Vid Rhezelius' besök hade redan toppstycket gått förlorat. I R 550 har någon gjort följande anteckning: »Thenne Stenens öfra stycke war tilstädes anno 1638 16 Augusti om Middagen, när Joh. Bure honom afritte.» J. Hadorph kände endast till denna runsten i Lohärads socken, vilket framgår av ett uttalande i hans Resejournal: »dher i sochnen fins allena en Runsteen på Hållstadz gärde» (B 252 och L 613: »Holsta gärde»). I dissertationen *Roslagia* (1721) beskrives Hållsta-stenen, efter Rhezelius i R 550, på följande sätt: »Hic lapis se meridiem versus a pago convertit, cujus scriptura Runica deperdita fere, aliquatenus tantummodo legi potuit.» Jonas Lodinus skriver i maj 1725: »Uti Lohärad Församling och straxt wid Hållsta By, på dess norra sida står en Runsten med lässlig skrift.»

Stenen blev senare inlagd i en spismur. Dybeck skriver (1872): »Hållstadsstenen (L 613), förr stående på Hållstads gärde, är af en ännu lefvande man inlagd i och täckt af en spismur i Hållstads by.» Där påträffades den år 1894, vilket klargöres av en notis i Norrtelje Tidning 17/10 1894. Under rubriken »Runstensfynd i spiselmuren» läses följande: »I och för insättande af en jernspis i en gård i Hållsta by i Lohärad utbröts för några dagar sedan ur spiselmuren en större gråsten, hvilken, sedan man vändt densamma, befunns vara försedd med en runinskrift. Meddelaren, som ej sett runstenen, antager, att den är identisk med stenen n:o 613 i Liljegrens runurkunder. Stenen stod på nämnda forskares tid på Hållsta gärde. Runstenen är också omnämnd i Uplands fornminnesförenings tidskrift, andra häftet, såsom inlagd i en spiselmur i ofvannämnda by. Inskriften skulle i så fall i öfversättning vara: 'Åke och Sven, de läto resa stenen efter Otrygg, sin fader'.»

Anmärkningsvärt nog har denna runsten ytterligare en gång inmurats i en eldstad. C. A. Holmberg, fornminnesvårdare i Lohärads socken, meddelar år 1925: »Runstenen vid Hållsta, som återfanns för något 10 tal år sedan är nu återigen försvunnen. Lär vara inlagd som fyllning i någon byggnad i byn.» I ett brev till Vitterhetsakademien samma år (1925) lämnar han följande upplysning: »Sjelf har jag ej sett runstenen, men jag hörde för omkring 25 år sedan att han återfanns i en spisgrund och sedan länge låg på gården, men när han försvann ånyo är mig obekant. Hemmanet har länge varit arrenderat af olika arrendatorer, och under den tiden försvann stenen.»

Vid besök i Hållsta under inventeringen av runinskrifter i Stockholms län 1936 uppspårades runstenen.

Toppstycket, som försvann redan under 1600-talet, kunde tyvärr ej återfinnas. Detta är ej den enda skadan på runstenen. Stenens kanter äro också skadade, varigenom delar av inskriften ha gått förlorade. Redan Rhezelius anmärker (R 550), att stenen »är illa förderfwader och stötter, doch kan man hans innehoud någorlun af ofwanbe:te skriffit förstå.»

Ljusröd granit. Höjd 1,18 m., bredd 0,71 m.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter Bureus):

× aki × auk × su[ai]n [× þir × litu raisa × stain × if[ti]r utrika × f[apu]r × sin ×
5 10 15 20 25 30 35 40 45

Aki ok Svainn þeir letu reisa stein æftir Otrygga, faður sinn.

»Åke och Sven de läto resa stenen efter Otrygge, sin fader.»

Fig. 304. U 570. Hållsta, Lohärads sn.
Efter teckning av Rhezelius i R 550.

Fig. 305. U 570. Hållsta, Lohärads sn.
Efter B 252.

Till läsningen: Inskriften börjar och slutar med sk. 4 **a** är skadat på grund av en ojämnhet i ristningsytan. 8 **u** är upptill skadat genom en flagring, som också tagit bort följande två runor 9 **a** och 10 **i**. 11 **n** står i kanten av stenen. 31 **t**, 32 **i**, 33 **n** och 34 **u** ha förlorat övre delarna. I 34 **u** finnes något t. v. en fördjupning som ej är huggen; ristningsytan visar nämligen flera naturliga håligheter av alldeles samma art 36 **r** är lätt skadat upptill. 39 **a** är delvis bevarat i kanten av en djup flagring. 40 **f** är skadat upptill. Mellan 40 **f** och 44 **r** är ristningsytan numera bortflagrad. Av 44 **r** återstår endast bistavens nedersta del. Efter 44 **r** finnas spår av sk. Efter 47 **n** är ett sk delvis bevarat. — Bureus: Sk före 1 **a** saknas; 39 **a** saknas. (På teckningen i F a 10: 2 är 21 **i** överhoppat.) — Rhezelius: 9 **a** saknas. Toppstycket borta. — Hadorph: 4 **a** och 9 **a** saknas; sk efter 18 **u**. Därefter är stenen skadad till sk före 29 **i**. 35 **i**; 40 **f** saknas. 41 **a** bortslaget; 44 **r** saknas. Efter 47 **n** läser Hadorph ett **a**, som har bst ansatt på en korsande slinglinje.

Om namnet *Aki*, som förekommer i ytterligare ett par uppländska runskrifter, se Sö 238, Sm 7. Faderns namn *Otryggi* är den (eljest icke belagda) svaga formen av det välkända mansnamnet *Otryggr*. Om detta senare namn se Sö 217.

571. Hållsta, Lohärads sn.

Pl. 127.

Litteratur: S. B. F. Jansson, Runinskriftsinventering i Stockholms län (ATA).

Ett litet fragment av en hittills okänd runsten påträffades år 1937 i grunden till en gammal byggnad. Fragmentet är uppställt på gårdsplanen vid Hållsta n:r 4, invid U 570.

Grå granit. Mått 0,52 × 0,25 m.